

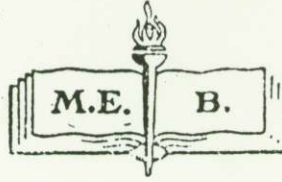
A
ESİN.E
HÜN
1971

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

CİLD XIX

FASİKÜL: 151

121

DEVLET KİTAPLARI

HÜNER - NAME -

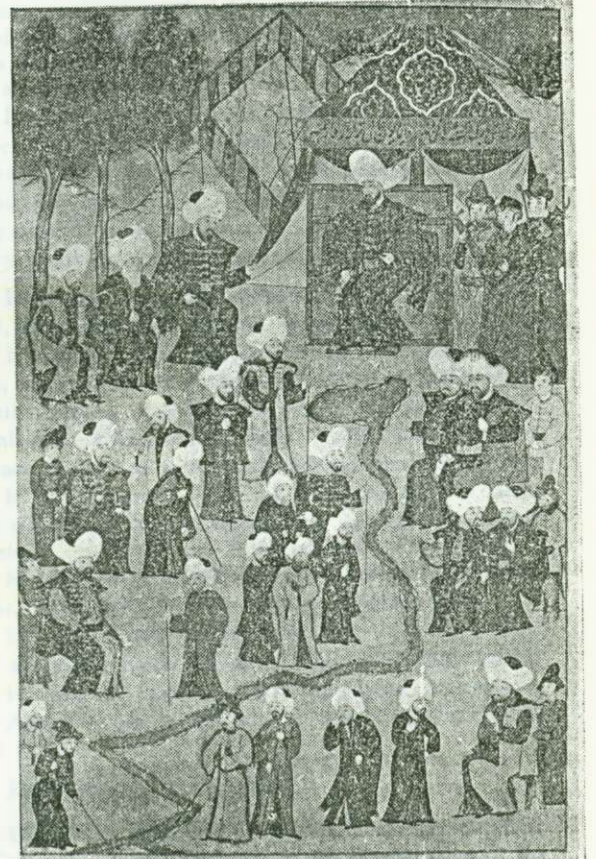
EMEL ESİN

MILLİ EĞİTİM BASIMEVİ - ANKARA 1971

atrabilis, kara safra; Yun. melankholē; Ar. malihûlya). Bu dört humorun karışımı kişinin mizacını meydana getirir. Mizaçlar, humorların karışımındaki oranlarına göre değişir. Humorların miktar ve vasıf itibarıyla oranları kişide özel karışım (idiosynkrasia) denilen kendine has mizaç meydana getirir. Kişinin sağlığı humorların her birinin sağlıklı olmasına ve tamamının tam oranlı bir dengede bulunmalarına bağlıdır. Humorlardan birinin bozukluğa uğrayarak dengeyi bir şekilde yok etmesi bir çeşit hastalık meydana getirir. Dengenin yeniden kurulmasıyla beraber sağlık durumu geri gelir.

Tıp ilmi, XX. yüzyıl boyunca bu hipotezlerden kuru- lu bir temel üzerinde durmuş, gerek geleneğe bağlılık gerek mecburiyet sebepleriyle, mizaçlar doktrininin yerini tama- men alacak olan yeni bir doktrin yaratamamıştır.

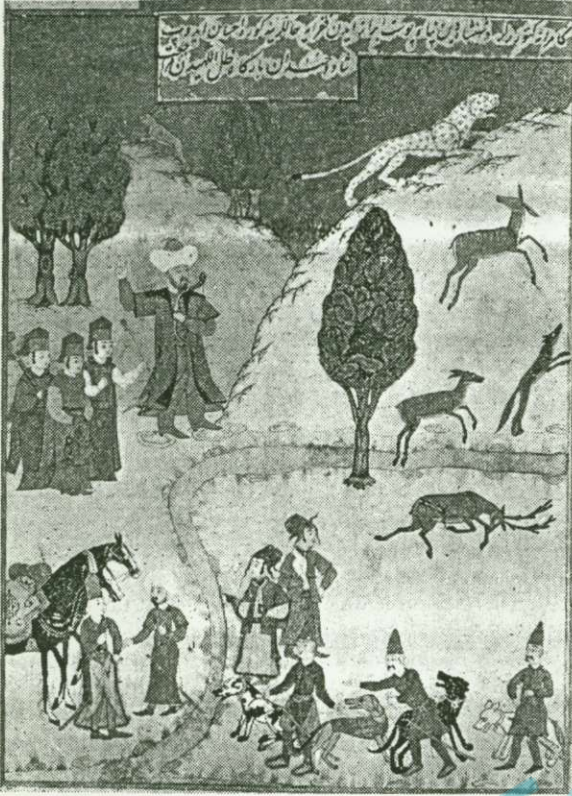
HÜNER-NÂME, değerli resimleri bulunan XVI. yüzyıldan kalma bir Türk yazması. I. cildin girişinde Oğuz boylarının damga ve söngükleri hakkında bilgi vardır. Oğuz Kağan ile Oğuzların diğer efsânevi cedlerinin hikâyeleri anlatılmakta ve târihi devirlere kadar gelinmektedir. Kayı- ların «Hitâ ve Hoten semtinden» «Talas ve Sayram» a geldikleri, Kırık'lar ile birlikte Amuderya'yı geçip Horasan'a vardıkları ve Çingiz'den kaçarak Ahlat'a sığındıkları nakle- dilmiştir. Bu arada, Osmanlı kıyâfetleri hakkında da bilgi verilmiştir. I. cild, I. Osman'dan I. Selim'e kadar, Osmanlı pâdişahlarının tahta çıkış merâsimlerini, silâh kullanmak- ta ve avda hünelerini tasvir eder. II. cild ise, Kanûni Sultan Süleyman'ın hüneleri hakkında menkıbelere ayrıl-

HÜNER-NÂME (cild I, varak 49 verso):
I. Osman'ın tahta çıkışı

Dr.Emel Esin KÜTÜPHANESİ	
Demirb. no:	00121
Yazma no:	A ESİN.E HGN 1971

HÜNER-NÂME (cild I, varak 105):
Yıldırım Bayezid avlanırken

mıştır. Metin Türkçedir ve Türkçe ile Farsça şiirler metne dercedilmiştir.

Ahrarlı kâğıt üzerine, iri bir talik hattı ile yazılan I. cild 234 yapraklı ve bu ciltde 45 resim vardır. Eser, Ârif mahlâsını kullanan Fethullah b. Kâtib Derviş Şîrâzî tarafından başlanarak, ölümü üzerine, Hazânî ile Esîrî mahlâsını alan Eflâtûn b. Şeyh Derviş adlı kimselerce devam ettirilmiş ve Şîrvânî'nin de 1569'da ölümünden sonra, Şehnâmeçi Lokman b. Hüseyin b. El-Aşûrî el-Urmevî eseri yazmağa devam etmiş ve 1584'te bitirmiştir. İstinsâh eden Bosnalı Sinan b. Mehmed'dir.

XVI. yüzyıl Osmanlı üslûbunda olan H. resimleri, evvelce, yalnız Üstâd Osman'a atfediliyordu.

İ. H. Uzunçarşılı'nın işareti üzerine, N. Anafarta, Topkapı arşivlerinde araştırma yaparak, H.'nin I. cildi san'atkarlarının muhtelif kimseler olduğunu ve adlarını neşretti. I. cildi vücuda getiren san'atkarlar şunlardır: Üstâd Osman (19 resim), Mehmed Bey (10 resim), Ali Çelebi (6 resim), Molla Tiflîsî (5 resim), Bursalı Mehmed (3 resim), Veli Can (2 resim ve 4 serlevha), Molla Kasım (serlevhalar) Üstâd Edirneli Hüseyin (altın ve gümüş varak ile tezhib), Abdî (mücellid).

H.'nin II. cildi yine ahrarlı kâğıt üzerine ve iri talik ile yazılmıştır. 302 yaprak ile 65 resimden meydana gelmiştir. Bu cildin de resimleri Üstâd Osman'a atfedilmiş ve eserin 1588'de bittiği tahmin edilmiştir. — Emel Esin

HÜNKÂR İSKELESİ ANDLAŞMASI, 8 Temmuz 1833'te Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanmış bir ittifak andlaşması. II. Sultan Mahmud zamanında, Mısır vâlisi Kavalalı Mehmed Ali'nin başlattığı isyan (1831) sonucu oğlu İbrahim Paşa'nın Antakya ile İskenderun arasın-

da Beylan'da yapılan savaşı kazanarak Anadolu'da ilerlemesi, 21 Aralık 1832'de Konya'da karşılaştığı Osmanlı kuvvetlerine ağır kayıplar verdirerek Reşid Mehmed Paşa'yı da esir alması üzerine 14 Mayıs 1833'te Kütahya Andlaşması imzalanmıştır. Bu buhranlı devrede Fransa'nın Mehmed Ali'yi desteklemesi, İngiltere'nin de Fransa'dan ayrı herhangi bir davranışta bulunmaması üzerine II. Mahmud, Rusya'dan yardım istemek zorunda kalmıştır. 20 Şubat 1833'te Rus donanması Büyükdere'ye gelmiş ve 5 Nisan 1833'te 5 000 kişilik Rus kuvveti Beykoz'a çıkarılmış ve surlara yerleştirilmiştir.

Kütahya Andlaşması Osmanlı İmparatorluğu'nu tehlikeye kurtarmışsa da II. Mahmud Adana'ya kadar uzanan Mehmed Ali Paşa idâresinden, gelecek için endişeliydi. Bir garanti sağlamak için Ruslarla H. İ. A.'nı yapmak zorunda kaldı. Tedâfûl bir ittifak muâhedeisi olan bu andlaşma, altı açık ve bir gizli maddeden ibarettir ve sekiz yıl için imzalanmıştır.

Birinci maddede iki devlet arasında ebedî barış ve ittifak mevcut olacağı belirtilmekte ve andlaşmanın amacı ülkelerinin sa'd'ından korunması bulunduğuna göre, karşılıklı yardım taahhüd edilmiştir. İkinci maddede, iki devlet arasında daha önce imzalanmış olan anlaşmaların aynen uygulanacağı te'yid olmaktadır. Üçüncü maddede, andlaşmanın asıl amacı olan karşılıklı savunma gereğince, yeni olaylar çıktığı takdirde Osmanlı Devleti'nin bağımsızlığını sağlamak yolunda Rusya'nın lüzumlu kuvveti vereceği yazılmıştır.

Yapılacak yardımın ne miktar olacağı hususu, Osmanlı Hükûmeti'nin tâyinine bırakılmıştır. Dördüncü madde, alınan yardım kuvvetleri için gerekli işaenin alan devlete âid olacağı kayıtlıdır. Beşinci madde andlaşma süresini; altıncı madde ise andlaşmanın tasdiki hakkındaki hükümleri içine almış bulunmaktadır.

İstanbul'un ve Boğazlar'ın tehlikeye girdiğini gören İngiltere ve Fransa gibi Avrupa devletlerinin baskısı ile 10 Temmuz 1833 günü Rus kuvvetleri İstanbul'dan ayrıldılar. Bundan iki gün önce H. İ. A.'nı yürürlüğe içinde imzalatmış olan II. Mahmud, bir daha Rus yardımına ihtiyaç olmayacak şekilde devleti güçlendirmeye çalışmıştır.

HÜNNAP (Zizyphus vulgaris; Fr. Jujubier, Zizyphus), Cehrigiller (Rhamnaceae, b. bk.) familyasından dikenli bir ağaççık ve bu ağaççığın verdiği kırmızımtırak kabuklu, zeytin tanesi iriliğinde meyve. Dilimizde çiğde adıyla da anılır. Güzün olgunlaşan bu meyve ham iken yeşildir. Olgunlaşınca kırmızımtırak tuğla rengini alır. Meyveler kızarıncı toplanır ve taze olarak piyasaya sevk edilir.

H. kurutulularak da yenir. Kurutulacak H.'ların tamamıyla tatlılaşması, etinin yumuşaması beklenir. Bu suretle meyvelerinin ekşiliği kalmaz. H.'in çekirdeği pek serttir.

H. ağacının yaprakları derimsi, tabanları eğri, sapları kısadır. Demet hâlindeki çiçekleri sarı yeşilimtıraktır.

H. ağacı yurdumuzun hemen her yanında yetişir. H.'in asıl yurdu Kuzey Çin'dir. Üç bin yıldan beri yetiştirilen H., Akdeniz, Ege ve Adriya kıyılarında yerleşmiştir. Ağacının odunu pek sert ve ağır olup çok iyi cilâ kabul eder.

HÜNSALIK: bk. ERDİŞİLİK.

HÜRMÜZ, Zerdüştilerin en yüksek varlığa verdikleri ad. Çok sonra Jüpiter (Müşteri, Ongay) gezegenine de bu ad verilmiştir.

H., Sâsânî sülâlesinden şu 5 pâdişahın da adıdır: